

экономики с усовершенствованием системы образования. Рассмотрены пути повышения качества высшего образования в Украине, его приближение к европейским стандартам.

Ключевые слова: высшее образование, реформирование, автономизация ВУЗА, европейские стандарты.

Одержано 9 квітня 2013 року

УДК 32:37(477.44)+008

О.П.Жалюк

Реалізація державних та обласних молодіжних програм клубними закладами Вінниччини в сучасних умовах

Досліджується діяльність клубних закладів Вінницької області щодо реалізації заходів на виконання державних та регіональних молодіжних програм у ХХІ ст. і вироблено пропозиції щодо підвищення ефективності цієї роботи.

Ключові слова: Вінниччина, молодіжна програма, клубний заклад, дозвілля, діяльність, ювенал.

Молодь є тією соціальною групою, яка вирішальним чином визначає зміст і характер майбутнього, концентрує в собі перспективні тенденції суспільного розвитку. Саме на створення умов для її всебічного розвитку необхідно спрямовувати зусилля влади, громадськості та бізнесу.

На жаль, соціально-економічні і політичні зміни, які мають місце в останні роки не лише в українському суспільстві, а й усьому світі, зіпсували духовне здоров'я сучасної молоді. Наркоманія, паління, вживання алкоголю, токсикоманія – часто це вбачається кращим дозвіллям серед певної частини юнаків та дівчат. Наприклад, у Вінницькій області станом на 2010 рік офіційно зареєстровано 947 споживачів ін'єкційних наркотиків (за неофіційними даними це число у кілька разів більше), виявлено 2348 ВІЛ-інфікованих громадян, із них 673 особам встановлено діагноз СНІД, померло всього 451 ВІЛ-інфікована особа, у т.ч. від СНІДу – 266 осіб. Проблемним залишається формування духовної культури, системи ціннісних орієнтацій, національно-патріотичної свідомості у молоді. Хоча, як свідчать результати досліджень Державного інституту розвитку сім'ї та молоді, рівень національної ідентифікації у молоді досить високий – 93% молодих людей вважають Україну своєю Батьківщиною. Проте її обрали б для проживання лише 67%. Господарями своєї країни не відчують себе 71-78% людей у віці від 14 до 35 років [6]. За даними Мініс-

терства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Державного комітету статистики України вільний час українська молодь проводить здебільшого на природі (47%). Популярними є й розважальні види дозвілля, які потребують матеріальних витрат клуби, кафе, кінотеатри (близько 30%). Третина присвячує вільні хвилини своєму хобі. Сільська молодь частіше проводять час на дискотеках, тому, що там це єдина розвага. Найбідніші респонденти частіше блукають вулицями. Малозабезпечена молодь жодного разу не зазначила, що відвідує концерти класичної й органної музики, виставки та вернисажі, дбає про свою зовнішність і здоров'я, фізичне й духовне вдосконалення [10].

Однією із основних причин такої невітної ситуації є неухвалене ставлення владних структур до проблем та інтересів молодих людей, попри прийняття значної кількості молодіжних нормативно-правових актів. Держава намагається духовно оздоровити дітей та молодь, забезпечити їм організацію дозвілля через реалізацію низки державних молодіжних програм. Тут неабияку роль, особливо на селі, відіграють клубні заклади, які є складовою молодіжної інфраструктури.

Слід зазначити, що клубні заклади, одними із основних завдань яких є задоволення культурно-дозвіллевих потреб громадян, вивчення культурних запитів, створення і організація діяльності клубних формувань та розкриття творчих здібностей і обдаровань різновікових груп населення [8], зазнали серйозних змін після утворення незалежної Української держави. Реформації, що відбуваються на державному і місцевому рівнях, негативно вплинули на зміст культурно-творчої діяльності клубних закладів, їх матеріально-технічне становище та кадровий потенціал [3, с. 243].

В сучасних умовах клубні заклади, як культурно-просвітницькі, дозвіллеві та мистецькі центри, користуються найнижчим авторитетом серед молоді. Тому, досить актуальним є питання необхідності відновлення спроможності клубного закладу позитивно виступати в ролі інституту соціалізації і духовно-морального виховання нового покоління як основного інноваційного ресурсу розвитку країни.

У тій чи іншій мірі питання формування та реалізації молодіжних програм як інструменту здійснення державної молодіжної політики знайшли своє відображення у науковій літературі історичного, політологічного, філософського, економічного, державно-управлінського, юридичного психолого-педагогічного та інших спрямувань. Тут необхідно виділити праці таких науковців, як Є.І.Бородіна, М.Ф.Головатого, В.Г.Захарченка, М.П.Перепелиці та інших [2].

Діяльність закладів культури Подільського регіону, в тому числі і клубних, з виконання державних та обласних молодіжних програм з'ясовують П.Слободянюк, І.Журавлівський, М.Семчишина [9].

Метою статті є аналіз діяльності, яку здійснюють заклади культури клубного типу Вінниччини, на виконання сучасних державних та обласних молодіжних програм.

Наразі в Україні реалізується низка загальнодержавних програм, положень, спрямованих на вирішення соціально-культурних проблем молоді, сприяння її соціальному та духовному розвитку. Це, зокрема, Державна програма “Репродуктивне здоров’я нації” на період до 2015 року, Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки, Загальнодержавна програма забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 роки та ін. 28 січня 2009 р. Кабінет Міністрів України прийняв Постанову “Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2009–2015 роки”.

Довгострокові програми щодо роботи з дітьми та молоддю діють і у Вінницькій області, а саме: “Обласна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2008–2012 роки”, “Програма розвитку фізичної культури і спорту у Вінницькій області на 2007–2011 роки”, “Обласна програма розвитку Українського козацтва на 2009–2011 роки”, “Обласна цільова соціальна комплексна програма підтримки сім’ї, демографічного розвитку, попередження торгівлі людьми та забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків на період до 2015 року”, “Обласна програма військово-патріотичного виховання, підготовки молоді до військової служби, рекламування та пропагування військової служби за контрактом в Збройних Силах України на 2011–2015 роки”, “Обласна програма розвитку культури та духовного відродження на 2011–2015 роки”, “Обласна цільова соціальна програма „Молодь Вінниччини” на 2010–2012 роки”. Серед пріоритетних напрямів діяльності – створення умов для інтелектуального самовдосконалення молоді, творчого розвитку особистості, утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей; пропаганда та формування здорового способу життя [6].

Не зважаючи на складну фінансово-економічну та кадрову проблеми, які існують на Вінниччині, клубні заклади (станом на 1 січня 2011 року тут їх нараховується 1074, з них в сільській місцевості – 1019), намагаються забезпечити реалізацію окремих напрямків молодіжних державних та обласних програм. Над створенням умов щодо безпосередньої участі дітей та молоді у процесі відродження, розвитку і оволодіння духовними і культурними цінностями українського народу, формування у молоді почуття національної гордості, потреби в духовному і фізичному розвитку працюють 1765 культосвітніх працівників, з яких 1039 виконують свою роботу на селі [7, с. 2]. Творчому розвитку особистості, організації змістовного дозвілля молоді сприяють 6300 клубних формувань та 5101 колектив аматорського мистецтва [7, табл. 1].

Значну увагу фахівці клубної галузі приділяють патріотичному вихованню, прагнуть розвинути у молоді почуття гордості за країну, глибокої поваги до культурного та історичного минулого України, до загальнодержавної, регіональної символіки та історичних святинь. З нагоди днів Соборності, Незалежності, Конституції України, української армії, козацької і партизанської Слави та інших пам’ятних дат і подій з історії нашої держави в клубних закладах

вже традиційними стали проведення комплексу мистецьких та освітньо-інформаційних заходів. Так, до 65 річниці Великої Перемоги працівниками Гайсинського РБК було організовано: відкриття Пам'ятної Дошки героям-зв'язківцям, мітинг-реквієм біля пам'ятника розстріляним гайсинчанам в урочищі Белендівка, програма "Славимо День Перемоги" за участю творчих колективів та окремих виконавців, шефський концерт "Перемога в ім'я життя" для воїнів місцевого гарнізону, велика концертна програма "В ім'я живих", перегляд фільмів народної кіностудії "День перемоги в місті Гайсині" [1, с. 9].

Вихованню любові до рідного краю сприяють вечори-зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни, тематичні вечори, присвячені воїнам-афганцям, урочисті проводи юнаків до лав Збройних сил України, які проводять клубні заклади спільно з громадськими організаціями. З метою популяризації та відродження козацтва фахівці клубної галузі організують проведення спортивних заходів "Козацькі розваги".

У 2010 р. молодь Вінниччини долучилась до Всеукраїнського культурно-мистецького проекту "Єдина Україна: Схід і Захід разом", спрямованого на духовно-культурну єдність, зміцнення дружніх відносин між регіонами України.

Клубні фахівці при сприянні Вінницького обласного центру народної творчості (ВОЦНТ) у 2010 р. надали організаційно-методичну допомогу 40 творчим колективам-учасникам міжнародних та всеукраїнських фестивалів і конкурсів, які відбулися в Польщі (міжнародний фестиваль-конкурс пісенної творчості), м. Дніпропетровську (відбірковий тур мистецького проекту "Країна має таланти"), м. Ужгороді (фестиваль національних культур), м. Києві (всеукраїнський конкурс читців "Кобзар і Україна"), м. Ворзелі (всеукраїнський фольклорно-етнографічний фестиваль "Золоті ключі"), м. Луганську (всеукраїнський відкритий конкурс кіно, телевізійних робіт "Майстер Гаскойн"), с. Шаповалівці Конотопського району Сумської області (всеукраїнський фестиваль "Козацький родослав"), Полтавській області (всеукраїнський конкурс фольклорних колективів в рамках фестивалю народної творчості на Національному Сорочинському ярмарку), Чехії (міжнародний фестиваль національних культур), м. Чернівцях (всеукраїнський фестиваль сучасної пісні та популярної музики "Червона рута"), м. Вінниці (міжнародний фестиваль народної хореографії "Барвінкове кружало") та ін. [4, с. 16].

З метою створення умов для культурного, творчого розвитку юнацтва та молоді, пошуку та підтримки обдарованої молоді в області проводяться фестивалі, огляди-конкурси, свята, виставки образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва.

На досить високому рівні представляє свою майстерність молодь Вінниччини на всеукраїнських та обласних культурно-мистецьких заходах, а саме: всеукраїнському літературно-мистецькому святі сагири і гумору ім. С. Руданського (м. Калинівка, с. Хомутиці), всеукраїнському фестивалі-конкурсі народної хореографії імені Павла Вірського (м. Хмельницький), всеукраїнському пленері скульпторів-каменотесів "Подільський оберіг" (с. Буша Ямпіль-

ського району), всеукраїнському фестивалі-конкурсі кобзарського мистецтва “Струни вічності” ім.В.Перепелюка (м.Вінниця), обласному фестивалі народної творчості “Скарби Поділля” (м.Вінниця), обласному відбірковому турі Всеукраїнського конкурсу сучасної пісні та популярної музики “Червона руга” у 2010 р. в конкурсі взяло участь більше 155 осіб з 23 районів області в таких номінаціях: народний спів, популярна музика, акустична музика, рок-музика).

У кожному районі Вінниччини окрім традиційних культурно-мистецькі проектів таких, як “Велика рідня” (Літинський район), “Майстри мистецтв – трудівникам села”, конкурс автентичних колективів на приз Г.Танцюри (с.Зятківці Гайсинський район), огляд-конкурс аматорських колективів “Скіфська пектораль”, фестиваль-конкурс “Народні музики Поділля” (в 2010 році взяло участь 30 інструментальних колективів області та міст Вінниці і Ладижина) (Немирівський район), “Від роду до народу” (Вінницький район), свято фольклору “Світанки над Россю” (Погребищенський район) тощо створено інноваційні культурологічні проекти, зокрема, “Мамину сорочку пригорну до серця” (с.Клембівка Ямпільського), “Рушники ви мої, рушники...” (с.Правилівка Оратівського району), “Одвічна Русава” (с.Стіна Томашпільського району), Міжнародний фестиваль-конкурс хорового мистецтва ім. Павла Муравського (с.Дмитрашківці Піщанського району та інші).

Популярністю серед дітей та молоді районів Вінницької області користуються фестивалі-конкурси дитячої та юнацької творчості: “Веселі дзвіночки” та “Зорепад” (Калинівський РБК), “Ранкова зірка” (Мурованокуриловецький РБК), “На хвилях Згару” (Літинський РБК), “Тростянецькі самоцвіти” (Тростянецький РБК), “На кордоні областей” (Оратівський РБК), “Зорепад любові” (Чечельницький РБК), “Творча комора” (Вінницький РБК), районний конкурс патріотичної пісні для дітей та юнацтва “Пісня в солдатській шинелі” (Бершадський РБК), творчі звіти аматорських колективів, присвячені року молоді в Україні “Молодь – майбутнє твоє, Україно” (Тиврівський РБК) та ін.[5, с. 4].

Слід зазначити, що на Вінниччині проводиться робота щодо підтримки творчої обдарованої молоді через присудження їй грантів та премій. Так, за поданням ВОЦНТ присуджено премії за результатами обласного конкурсу “Молода людина року” в номінації “Відкриття року в галузі культури і мистецтв” художниці О.Адамчук (м.Вінниця), обласну літературну мистецьку премію “Кришталева вишня” присуджено художнику Л.Панкоші з смт.Тиврів та керівнику народного аматорського хорового колективу Іллінецького РБК О.Кузьміній [4, с. 17]. Щорічну премію ім.М.Д.Леонтовича кращим майстрам народної творчості, місцевим поетам, музикантам, співакам, композиторам, серед яких відзначається й обдарована молодь вручається в Теплицькому районі на традиційному святі хорового мистецтва “Криниця Леонтовича – пісенне джерело”.

Великий інтерес у молоді викликає проведення майстер-класів з різних видів народного мистецтва, зокрема, соломоплетіння, який відбувся в рамках обласного фестивалю народної творчості “Скарби Поділля”, писанкарства – в рамках всеукраїнського свята народного мистецтва “Великодня писанка” тощо.

Для того, щоб духовно збагатити, відчутти скарб народних надбань, красу української мови і народної пісні, молодь і діти молодшого та шкільного віку залучаються до участі в народних та театралізованих святах Масляна, Купальське дійство, свято Козацької Слави, Новорічні та Різдвяні свята. Зокрема, в рамках проведення всеукраїнського свята народного мистецтва “Великодня писанка” 22 фольклорних та фольклорно-етнографічних колективів районів області представили театралізоване дійство “Великдень душі в піснях та обрядах” [4, с. 2].

При Гайсинському РБК під рубрикою “Вивчаємо народні традиції” для молоді міста протягом багатьох років проводяться вечори-зустрічі з фольклористами, зустрічі-розповіді про народні свята.

Молодь постійно залучається до участі у заходах, щодо розвитку та популяризації культурних традицій національних меншин, які проживають на території Вінницької області. Зокрема, у 2010 р. відбувся XVIII фетиваль національних культур “Всі ми діти твої, Україно!” у смт. Шаргород.

Клубними закладами постійно проводиться робота щодо утвердження в молодіжному середовищі здорового способу життя, попередження та профілактики хвороб, що передаються, вживання алкоголю, наркотичних засобів, зокрема, організуються диспути, години здоров’я, лекції, інформаційні бесіди про шкідливість паління, засідання відеоекторіїв “СНІД та життя – несумісні”, “Паління – ворог здоров’я”, “Туберкульоз – хвороба небезпечна” (Гайсинський район).

У клубних закладах відбуваються заходи з питань утвердження моральності та правових норм в суспільстві, зокрема, диспути (“Мораль і духовність чи деградація” (Гайсинський РБК)), зустрічі з юристами з питань забезпечення реалізації прав молоді з особливими потребами, круглі стіли на тему: “Протидія торгівлі людьми”, “Формування у молоді поваги до закону та запобігання негативним явищам в молодіжному суспільстві”, що сприяє формуванню світогляду молодого покоління, зокрема тих, хто зіткнувся з проблемою фінансів і пошуком роботи за кордоном.

Традиційно щорічно у більшості клубних закладів проводяться свята та конкурси, приурочені до Дня молоді, Дня студента, зокрема, конкурс солістів-вокалістів “Тобі співає молодь, Україно” (Ямпільський РБК), КВК, конкурсні молодіжні програми “Міс чарівність”, “Все для тебе”, “Юнфорум – XXI” тощо.

Одним із важливих напрямків роботи фахівців клубних закладів з молоддю є профорієнтаційна робота. Для колективів організацій та цілих підприємств (медиків, вчителів, працівників комунальної сфери, культури, міліції, сільського господарства та інших) влаштовуються професійні свята. Періодично заклади культури клубного типу Вінниччини організують зустрічі молоді з фахівцями окремих професій під рубрикою “Сто професій є чудових”. А в Гайсинському РБК в рамках проведення щорічного районного свята “Ми – юність твоя, Україно” в номінації “Кращий за професією” відзначаються молоді люди соціальної та виробничої сфери.

Враховуючи економічні проблеми сьогодення, працівники клубних установ сприяють проведенню для молодих сімей лекцій, щодо фінансового планування сімейного бюджету тощо.

Отже, клубні заклади Вінниччини в сучасних умовах забезпечують реалізацію державних та обласних молодіжних програм через залучення молоді до проведення низки культурно-мистецьких та інформаційно-просвітницьких акцій та заходів, спрямованих на створення умов для інтелектуального самовдосконалення молоді, творчого розвитку особистості, утвердження патріотизму, моральності та духовності молодого покоління, пропаганду та формування здорового способу життя, створення сприятливого середовища для забезпечення зайнятості молоді.

Для більш ефективної роботи клубних закладів із виконання державних та обласних ювенальних програм варто:

1) підняти престиж клубного закладу як соціального інституту для повного задоволення духовно-творчих запитів та потреб всіх категорій населення, зокрема молоді, через модернізацію матеріально-технічної бази, розширення бюджетного фінансування, оновлення та перепідготовку кадрів, налагодження творчої співпраці з відділами (управліннями) освіти, у справах сім'ї, молоді та спорту райдержадміністрацій, міськвиконкомів, молодіжними громадськими організаціями, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, навчальними закладами, ЗМІ та запровадження в роботу клубних закладів сучасних наукових і практичних підходів, які б сприяли процесу виховання та соціалізації молодого покоління в нових умовах;

2) активізувати залучення молоді до участі у роботі аматорських колективів, творчих гуртків, клубів, об'єднань за інтересами, що діють при клубних закладах, що підвищить суспільну активність ювеналів;

3) запровадити в клубних закладах, особливо в сільській місцевості, посаду спеціаліста з питань молоді та спорту, який би розробляв і проводив соціологічні дослідження з метою виявлення потреб молоді Вінниччини, сприяв пошуку та залученню спонсорської допомоги щодо фінансування культурно-просвітницьких заходів, екскурсій, творчих зустрічей з майстрами мистецтв, видатними людьми села, громадськими діячами, працівниками медичних установ та дільничними інспекторами з питань правової освіти молоді, розробляв систему заходів інформаційної, фінансової, організаційної підтримки та стимулів для талановитої молоді;

4) на допомогу працівникам клубних закладів запровадити видавництво інформаційного бюлетеня, що містить правові акти, дані соціологічних досліджень, аналітичні матеріали та інші матеріали з питань молодіжної політики, проблем молодих громадян, молодих сімей, молодіжних організацій.

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка про діяльність Гайсинського районного будинку культури за 2010 рік / Вінницький обласний центр народної творчості. – 2011. – 17 с.

2. Бородин, Є. І. Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991–2004 рр.): автореф. дис. д-ра іст. наук / Є. І. Бородин; Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2007. – 34 с.; Головатий, М. Ф. Формування державної молодіжної політики в сучасній Україні (політологічний аналіз): дис. д-ра політ. наук / Головатий Микола Федорович / НАН України. – К., 1996. – 389 с.; Захарченко, В. Г. Підсумки і перспективи наукових розробок центру дослідження сім'ї Державного інституту проблем сім'ї та молоді з виявлення особливостей функціонування і розвитку української родини / В. Г. Захарченко // Укр. соціум. – 2006. – № 2. – С. 35–42; Перепелиця, М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект): автореф. дис... канд. політ. наук / М. П. Перепелиця; Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. – К., 2001. – 19 с.; Толстоухова, С. В. Організаційно-педагогічні основи функціонування системи соціальних служб для молоді: автореф. дис... канд. пед. наук / С. В. Толстоухова; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2001. – 18 с.

3. Жалюк, О. П. Культурно-освітня робота на Поділлі: постсоціалістичні тенденції / О. П. Жалюк // Освіта, наука і культура на Поділлі: збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2009. – Т. 14. – С. 243–253.

4. Звіт про роботу обласного центру народної творчості за 2010 рік. – Вінниця. – 2011. – 21 с.

5. Звіт про роботу районних будинків культури Вінницької області у 2010 році / Вінницький обласний центр народної творчості. – Вінниця. – 2011. – 7 с.

6. Обласна цільова соціальна програма “Молодь Вінниччини” на 2010–2012 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vinrada.gov.ua_perelik_dovgostrokovih_program.htm.

7. Основні показники роботи галузі культури Вінницької області у 2010 році / Вінницька обласна державна адміністрація управління культури. – Вінниця. – 2011. – 67 с.

8. Примірне положення про клубний заклад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-primirnogo-polozhennja-pro-klubnii-zaklad-doc9765.html>.

9. Слободянюк, П. Я. Культура Хмельниччини / П. Я. Слободянюк. – Хмельницький, 1995. – 332 с.; Клуби Вінниччини – осередки творчої діяльності (Всеукраїнський конкурс-огляд сільських ЗККТ-2002) / Упоряд.: Журавлівський І. М., Семчишина М. А. – Вінниця, 2003.

10. Соціальні проблеми молоді в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/27.htm>.

Summary

This paper describes the activities of cultural clubs in Vinnytsia region on realization of measures to implement state and local youth programs. The suggestions are given to improve the effectiveness of this work.

Key words: youth program, cultural club, leisure, activity, juvenile.

Одержано 6 травня 2013 року